Švrčkův bod

Martina Vaváčková

Abstrakt. Přednáška shrnuje základní vlastnosti středu oblouku, tzv. Švrčkova bodu. Tento bod figuruje v mnoha geometrických úlohách, a jeho dobrá znalost je tedy pro úspěch při řešení velmi užitečná. To vše ilustruje řada příkladů.

Středem pozornosti naší přednášky bude Švrčkův bod. Podíváme se na něj zblízka a všimneme si některých jeho zajímavých vlastností. Zformulujeme a dokážeme pár užitečných tvrzení, která pak prakticky využijeme při řešení úloh.

Definice a značení

Definice. Nechť je trojúhelník ABC vepsaný do kružnice ω. Střed oblouku BC, který neobsahuje A, označme $\check{S}_a$ a říkejme mu *Švrčkův bod* trojúhelníka ABC vzhledem k A. Body $\check{S}_b$, $\check{S}_c$ definujme analogicky.

Značení. V trojúhelníku ABC označme ω kružnici opsanou, I střed kružnice vepsané, $\check{S}_a$, $\check{S}_b$, $\check{S}_c$ odpovídající Švrčkovy body, E_a, E_b, E_c odpovídající středy kružnic připsaných a konečně AD, BE, CF osy úhlů v $\triangle ABC$, kde $D \in BC$, $E \in AC$, $F \in AB$.

Základní vlastnosti

Tvrzení 1. *V trojúhelníku ABC se osa úhlu BAC a osa strany BC protínají na kružnici ω. Jejich průsečíkem je $\check{S}_a$.*

Tvrzení 2. *Body B, C, I, E_a leží na jedné kružnici se středem $\check{S}_a$. Platí tedy $|\check{S}_aI| = |\check{S}_aB| = |\check{S}_aC| = |\check{S}_aE_a|$.*

Tvrzení 3. *Bodem $\check{S}_a$ veďme polopřímky p a q, které protnou stranu BC postupně v bodech X a Y a kružnici ω protnou podruhé postupně v Z a W. Pak body X, Y, Z, W leží na jedné kružnici.*

Tvrzení 4. *V trojúhelníku ABC platí $|\check{S}_aD| \cdot |\check{S}_aA| = |\check{S}_aI|^2 = |\check{S}_aC|^2 = |\check{S}_aB|^2$.*

Klíčová slova. planimetrie, trojúhelník, geometrie, Švrčkův bod, osa úhlu, kružnice opsaná

Tvrzení 5. *Nechť X je bod na úsečce AD. Pak jsou následující tvrzení ekvivalentní:*

(i) $X = I$.
(ii) $|\check{S}_a X| = |\check{S}_a I|$.
(iii) $|\check{S}_a D| \cdot |\check{S}_a A| = |\check{S}_a X|^2$.

Tvrzení 6. *Je dán trojúhelník ABC a kružnice ω_1, která má vnitřní dotyk s kružnicí ω v bodě A a se stranou BC v bodě D'. Pak $D = D'$.*

Příklady

Příklad 1. Je dán trojúhelník ABC se středem kružnice vepsané I a vnitřním bodem P. Platí

$$\sphericalangle PBA + \sphericalangle PCA = \sphericalangle PBC + \sphericalangle PCB.$$

Ukažte, že $|AP| \geq |AI|$, přičemž rovnost nastává, právě když $P = I$. (IMO 2006)

Příklad 2. Nechť BC je průměr kružnice k se středem O. Dále buď A bod na k takový, že $\sphericalangle AOB < 120°$, a D buď střed toho oblouku AB, který neobsahuje C. Rovnoběžka s DA vedená bodem O protne AC v bodě I. Osa úsečky OA protne k v bodech E a F. Ukažte, že I je středem kružnice vepsané trojúhelníku CEF. (IMO 2002)

Příklad 3. Kružnice ω_1 a ω_2 mají vnější dotyk v bodě T a obě se vnitřně dotýkají kružnice ω postupně v bodech R a S. Buď Q druhý průsečík RT a ω. Ukažte, že $|\sphericalangle QST| = 90°$. (KMS)

Příklad 4. Nechť jsou AL a BK osy úhlů nerovnoramenného trojúhelníka ABC (L leží na straně BC, K leží na straně AC). Osa úsečky BK protne přímku AL v bodě M. Bod N leží na přímce BK a platí, že LN je rovnoběžná s MK. Dokažte, že $|LN| = |NA|$. (Junior Balkan 2010)

Příklad 5. V trojúhelníku ABC dokažte při zavedeném značení následující metrické vztahy:

(i) $|A\check{S}_a| \cdot |ID| = |\check{S}_a I| \cdot |AI|$,
(ii) $|A\check{S}_a| \cdot |AD| = |AI| \cdot |AE_a| = |AB| \cdot |AC|$,
(iii) $|IA| \cdot |E_a D| = |E_a A| \cdot |ID|$.

Příklad 6. Nechť ABC je ostroúhlý trojúhelník ($|AB| \neq |AC|$). Kružnice nad průměrem BC protne strany AB a AC postupně v bodech M a N. Označme O střed strany BC a R průsečík os úhlů BAC a MON. Dokažte, že kružnice opsané trojúhelníkům BMR a CNR se protínají na straně BC. (IMO 2004)

Příklad 7. Trojúhelník ABC splňuje vztah $|AC| + |BC| = 3|AB|$. Kružnice jemu vepsaná se středem I se dotýká stran BC a CA postupně v bodech D a E. Nechť

K, L jsou obrazy bodů D, E ve středové souměrnosti podle I. Ukažte, že body A, B, K a L leží na jedné kružnici. (IMO shortlist 2005)

Příklad 8. Je dán trojúhelník ABC se středem I kružnice vepsané a kružnicí opsanou Γ. Přímka AI protne kružnici Γ podruhé v bodě D. Buď E bod na oblouku BDC a F bod na úsečce BC takový, že $\sphericalangle BAF = \sphericalangle CAE < \frac{1}{2}\sphericalangle BAC$. Dále buď G střed úsečky IF. Dokažte, že přímky EI a DG se protínají na kružnici Γ.

(IMO 2010)

Příklad 9. Přímka ℓ protíná kružnici Γ v bodech A, B. Kružnice Γ_1 a Γ_2 jsou vepsané do stejné úseče určené přímkou ℓ a mají vnější dotyk. Dokažte, že jejich vnitřní společná tečna prochází pevným bodem, pohybují-li se Γ_1, Γ_2 ve vymezené úseči. (Prasolov)

Příklad 10. Je dán trojúhelník ABC, jeho kružnice ospaná ω a bod D na straně BC. Buď ω_1 kružnice dotýkající se úsečky AD v bodě F, strany BC bodě E a kružnice ω v bodě K. Dokažte, že střed I kružnice vepsané $\triangle ABC$ leží na přímce EF. (Sawayama-Thebault theorem, PraSe 29/myšmaš)

Literatura a zdroje

[1] Michal Rolínek, Josef Tkadlec: *The Š point*, *www.onlinemathcircle.com*.